

การใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา
ในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

The Community Capital Utilization for Enhancing the Quality of Life
of Rubber Farmers in Pa Phayom District, Phatthalung Province

ปิยรัตน์ สุวรรณเทพ¹, ชลาธร จูเจริญ^{2*}, พรพินิต นวลเทศ³, และ จิตต์โสภิณ มีระเกตุ⁴

Piyarat Suwanthep¹, Chalathon Choocharoen^{2*}, Pornpinit Nualthet³,

and Jitsopin Meerakate⁴

^{1,2,3,4}ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2,3,4}Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture,
Kasetsart University, Thailand

*Corresponding Author E-mail: fagrchch@ku.ac.th

Received: July 8, 2026

Revised: July 20, 2026

Accepted: August 20, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา 2) ศึกษา
ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา และ 3) ศึกษาการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา
จำนวน 276 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha เท่ากับ 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ (Chi-Square) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน
(ANOVA) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 58.3) มีอายุเฉลี่ย 34.88 ปี สำเร็จ
การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 45.3) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน (กลุ่มน้อยกว่า 5 คน คิด
เป็นร้อยละ 81.5) มีแรงงานเฉลี่ย 3 คน มีพื้นที่ปลูกยางพาราเฉลี่ย 4.42 ไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 413,826.09
บาทต่อปี ช่องทางรับข้อมูลข่าวสารหลักมาจากสื่อบุคคล ในด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยภาพรวม
อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.15$, S.D. = 0.175) โดยด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้าน
สุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ตามลำดับ สำหรับการใช้ทุนชุมชนโดยภาพ
รวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.06$, S.D. = 0.112) โดยทุนกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.12$) รองลงมา
คือ ทุนมนุษย์ ($\bar{X} = 2.07$) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ
การใช้ทุนชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ข้อเสนอแนะเชิงประยุกต์ระบุว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการใช้ทุนกายภาพและทุนมนุษย์ควบคู่กัน
เพื่อแก้ไขปัญหาความผันผวนทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เกษตรกร, ชุมชน, คุณภาพชีวิต, สวนยางพารา

Abstract

This study aimed to 1) examine the demographic and socio-economic characteristics of rubber farmers; 2) assess the quality of life (QoL) of rubber farmers; and 3) investigate the utilization of community capital for enhancing the quality of life of rubber farmers in Pa Phayom District, Phatthalung Province, Thailand. The sample consisted of 276 registered rubber farmers, determined using Yamane's formula. Data were collected through questionnaire with a Cronbach's alpha reliability of 0.82. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square test, and ANOVA. The findings revealed that the majority of respondents were male (58.3%), with an average age of 34.88 years, and 45.3% held a bachelor's degree. The average household size was 4 members (81.5% had fewer than 5 members), with an average of 3 agricultural laborers per household. Farmers cultivated an average plantation area of 4.42 rai, earning an average annual income of THB 413,826.09. Interpersonal communication was the primary source of information. Overall quality of life was at a moderate level ($\bar{X} = 2.15$, S.D.= 0.175), with the environmental dimension scoring highest, followed by health, economic, psychological, and social relationship dimensions. The overall utilization of community capital was also at a moderate level ($\bar{X} = 2.06$, S.D. = 0.112), where physical capital recorded the highest mean score ($\bar{X} = 2.12$), followed by human capital ($\bar{X} = 2.07$). Hypothesis testing indicated that education level, household size, and community capital utilization were significantly related to farmers' quality of life at the .05 significance level. Practical recommendations suggest that relevant agencies should integrate physical and human capital enhancements to mitigate economic vulnerability and sustainably uplift farmers' quality of life.

Keywords: Farmers, Community Capital, Quality of Life, Rubber Plantations

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและต่อวิถีชีวิตของประชาชนในภาคใต้มาอย่างยาวนาน โดยเป็นสินค้าเกษตรส่งออกอันดับต้น ๆ ของประเทศ ในปี พ.ศ. 2564 การส่งออกยางพารามีมูลค่าสูงถึง 175,978 ล้านบาท หรือขยายตัวร้อยละ 61.6 จากปีก่อนหน้า (กระทรวงพาณิชย์, 2565) แม้ภาพรวมของอุตสาหกรรมยางพาราจะเติบโต แต่ความมั่งคั่งดังกล่าวกลับยังไม่สะท้อนไปสู่คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราซึ่งเป็นต้นน้ำของห่วงโซ่การผลิตอย่างทั่วถึง เกษตรกรชาวสวนยาง

จำนวนมากยังคงเผชิญกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือน (กุสุมา โกศล, 2555) ปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราที่ปรากฏชัดเจนมีอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ อันเกิดจากความผันผวนของราคายางพาราในตลาดโลกที่เกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้รายได้ของครัวเรือนไม่แน่นอนและขาดความมั่นคง ขณะที่ต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพกลับเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย เนื่องจากการประกอบอาชีพสวนยางต้องอาศัยแรงงานหนักและทำงานในช่วงเวลากลางคืน ส่งผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเกษตรกร ขณะเดียวกัน เกษตรกรยังขาดข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ที่ทันสมัย ทำให้ปรับตัวได้ยากภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการรวมกลุ่มของเกษตรกรอย่างเป็นทางการที่ยังอยู่ ในระดับต่ำ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร (กุสุมา โกศล, 2555; จิฑาภรณ์ ยกอิน และเกษราวัลณ์ นิลวางกูร, 2561)

ปัญหาข้างต้นได้สะท้อนคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง เกี่ยวข้องกับมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม และความเข้มแข็งของชุมชน การนำทุนชุมชน เช่น ทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ ทุนธรรมชาติ ทุนเศรษฐกิจ และทุนวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราให้มั่นคงและยั่งยืน สามารถตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างเป็นระบบ การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework) ซึ่งพิจารณาฐานทุน 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน จึงเป็นแนวทางสำคัญเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ การเสริมสร้างทุนมนุษย์ช่วยพัฒนาทักษะการผลิต การพัฒนาทุนกายภาพช่วยให้เข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน และการใช้ทุนสังคมช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนาทุนกายภาพช่วยให้เข้าถึงเครื่องมือ เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น การดูแลทุนธรรมชาติช่วยรักษาสถานที่ทรัพยากรการผลิต และการเสริมทุนการเงินช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนและบริหารจัดการรายได้ได้ดีขึ้น ดังนั้น การศึกษาความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชนผ่านทุนทั้ง 5 ด้าน จึงเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างครอบคลุมและตรงจุด (Mulgan, 2007; Phills et al., 2008)

อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก มีเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลักอาศัยอยู่หนาแน่นถึง 10,989 ครัวเรือน (สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2566) และมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรายย่อยที่สะท้อนภาพของเกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้ได้ อีกทั้งเกษตรกรในพื้นที่ยังประสบปัญหาทั้งด้านราคา ความผันผวนของรายได้ สุขภาพ และการเข้าถึงองค์ความรู้เช่นเดียวกับที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง จึงทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนของสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้ และสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางให้แก่พื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ ยิ่งไปกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงของบริบทการประกอบอาชีพสวนยางในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความผันผวนของราคายางพารา ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ตลอดจนการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงในตลาดโลก ได้ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนทั้งด้านการผลิตและรายได้มากกว่าที่ผ่านมา เกษตรกร

จึงจำเป็นต้องปรับตัวและแสวงหาแนวทางใหม่ในการพัฒนาอาชีพ รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและครัวเรือนให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (จิฬาภรณ์ ยกอิน และเกษราวัลณ์ นิลวรารุง, 2561) ขณะเดียวกัน ชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราส่วนใหญ่ยังคงมีพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง การพึ่งพาอาศัย และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ซึ่งนับเป็นทุนชุมชนที่สำคัญต่อการพัฒนา อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงกับทรัพยากร องค์ความรู้ เครือข่าย และหน่วยงานภายนอกยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้การเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการประกอบอาชีพยังไม่เต็มศักยภาพ ด้วยเหตุนี้ การเสริมสร้างและการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงนับเป็นแนวทางสำคัญในการเชื่อมโยงทรัพยากรและเครือข่ายจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปรับตัวของเกษตรกร ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราอย่างยั่งยืน

แม้ว่าจะมีการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและการพัฒนาทุนชุมชนในหลายพื้นที่ แต่การศึกษาที่เชื่อมโยงทุนชุมชนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในบริบทพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทุนชุมชนกับคุณภาพชีวิตในหลายมิติ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับคุณภาพชีวิต ระดับความคิดเห็นต่อการใช้ทุนชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างทุนชุมชนกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนาทุนชุมชนและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่ อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สาระสำคัญของแต่ละแนวคิดและเชื่อมโยงเข้ากับการศึกษาทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ได้ดังนี้

ในกลุ่มแรก แนวคิดเกี่ยวกับ “คุณภาพชีวิต” นับเป็นแนวคิดที่ให้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล ซึ่งนักวิชาการได้ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตมีลักษณะที่ครอบคลุมทั้งมิติเชิงภาวะวิสัย อันหมายถึงสิ่งที่วัดได้จากปัจจัยภายนอก เช่น รายได้ ที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต และมิติเชิงอัตวิสัย อันหมายถึง การรับรู้ ความรู้สึก และความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง อีกทั้งยังได้ทบทวนเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

การทบทวนแนวคิดกลุ่มนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความหมายและองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน และได้นำมาเป็นฐานในการกำหนดกรอบและองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวัดและวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ให้ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิต

ในกลุ่มที่สอง แนวคิดเกี่ยวกับ “นวัตกรรมทางสังคม” ถือเป็นแกนหลักและเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ผู้วิจัยได้ทบทวนนิยามและความหมายของนวัตกรรมทางสังคมจากนักวิชาการและองค์กรที่หลากหลาย ตั้งแต่แนวคิดเชิงปรัชญาของประเวศ วะสี (2545) ที่มองว่าการใช้ทุนชุมชนเป็นการพัฒนาโดยใช้สังคมและการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง เช่นเดียวกับแนวคิดของ Mulgan (2007) ที่อธิบายการใช้ทุนชุมชนในฐานะกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนตั้งแต่การรับรู้ปัญหาไปจนถึงการขยายผลและการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ นิยามเชิงคุณค่าของ Phills et al. (2008) ที่เน้นว่าคุณค่าของการใช้ทุนชุมชนต้องตกแก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล ตลอดจนองค์ประกอบที่จำเป็นและคุณประโยชน์เชิงเปรียบเทียบตามแนวคิดของ Rogers แนวคิดนวัตกรรมแบบเปิดของ Chesbrough การจำแนกชนิดและลักษณะสำคัญของการใช้ทุนชุมชนขององค์กร TEPSIE แนวคิดการขยายผลทั้งในแนวนอนและแนวตั้งของ Westley และ Antadze รวมถึงทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงเปลี่ยนผ่าน (Transformative Social Innovation) และแนวคิดหลายระดับ (Multilevel Perspective) ที่อธิบายกลไกการเกิดและการขยายตัวของการใช้ทุนชุมชนในระดับต่าง ๆ ของสังคม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทบทวนแนวคิดสนับสนุนอีกหลายประการที่ช่วยอธิบายปัจจัยและองค์ประกอบของความ ต้องการ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่ใช้จำแนกความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ที่แยกปัจจัยกระตุ้นซึ่งก่อให้เกิดแรงจูงใจออกจากปัจจัยค้ำจุนซึ่งป้องกันความไม่พึงพอใจ แนวคิดและทฤษฎีทุนมนุษย์ของ Becker (1964) ที่ให้ความสำคัญกับการลงทุนในความรู้ ทักษะ และสุขภาพของบุคคล ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดความพึงพอใจของ Locke ที่สะท้อนระดับการตอบสนองความต้องการ ตลอดจนแนวคิดทุนชุมชนที่จำแนกทรัพยากรของชุมชนออกเป็นทุน 5 ประเภท ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในกลุ่มนี้มาใช้เป็นฐานในการนิยามและกำหนดองค์ประกอบของตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นในใช้การใช้ทุนชุมชน โดยอาศัยแนวคิดฐานทุนเพื่อดำรงชีวิตที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework) เป็นกรอบในการจำแนกความคิดเห็นในออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติด้านความรู้และทักษะ ความสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งเงินทุนของเกษตรกร

ในกลุ่มที่สาม แนวคิดเกี่ยวกับ “ความต้องการ” ประกอบด้วยตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีทั้งเชิงภาวะวิสัยและเชิงอัตวิสัย แนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตของ The Institute for the Future (ITFF) และทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ที่อธิบายว่าความต้องการของมนุษย์มีลำดับจากความต้องการพื้นฐานทางกายภาพไปสู่ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความต้องการ

การได้รับการยอมรับ และความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิตตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดกลุ่มนี้มาใช้เป็นฐานในการทำความเข้าใจธรรมชาติและระดับความต้องการของเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ที่ช่วยอธิบายให้เห็นว่าความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชนของเกษตรกรมีได้จำกัดอยู่เพียงการตอบสนองความต้องการทางวัตถุหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงความต้องการทางสังคมและจิตใจในระดับที่สูงขึ้น เช่น การได้รับการยอมรับในชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตีความและอธิบายผลการศึกษาดังกล่าวความต้องการของเกษตรกรในแต่ละด้านได้อย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวคิดที่ถูกนำมาประยุกต์ในการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า แนวคิดที่มีบทบาทโดยตรงต่อการตีความผลนั้นมีอยู่หลายประการ ประการแรก คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ทั้งในการวัดและจำแนกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรออกเป็นราย 5 ด้าน และนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระดับคุณภาพชีวิตกับความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีย่อมมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทรัพยากรในการพิจารณาและตัดสินใจรับนวัตกรรมมากกว่าเกษตรกรที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ต่ำกว่า ประการที่สอง คือ แนวคิดฐานทุนเพื่อการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ที่ผู้วิจัยใช้เป็นโครงหลักในการจำแนกและวิเคราะห์ความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชน ออกเป็นทุน 5 ด้านอย่างเป็นระบบ ประการที่สาม คือ แนวคิดทุนมนุษย์ ซึ่งนำมาใช้อธิบายว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชน โดยเฉพาะระดับการศึกษา การเข้าถึงและการติดตามข้อมูลข่าวสาร และระดับคุณภาพชีวิต ล้วนสะท้อนถึงศักยภาพในการเรียนรู้ การรับรู้ และความพร้อมของเกษตรกร อันเป็นลักษณะสำคัญของทุนมนุษย์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้อาศัยแนวคิดการแพร่กระจายนวัตกรรมมาช่วยอธิบายว่าการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นขั้นตอนสำคัญที่นำไปสู่การยอมรับและการนำนวัตกรรมไปใช้ในที่สุด และได้นำผลการศึกษาของ ทศพร แสนประเสริฐ และคณะ (2563) มาใช้ประกอบการอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับปริมาณแรงงานในการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ กุลธิดา ต้นสกุล (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ได้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรการผลิตมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพและผลผลิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ขณะที่แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและทฤษฎีสองปัจจัยในส่วนของการปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุนถูกนำมาใช้ประกอบการอธิบายแรงจูงใจและระดับการตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ส่วนแนวคิดอื่น ๆ ที่บทวนไว้ เช่น นิยามการใช้ทุนชุมชนของ Mulgan และ Phills แนวคิดการขยายผลของ Westley และ Antadze การจำแนกชนิดของการใช้ทุนชุมชนขององค์กร TEPSIE แนวคิดนวัตกรรมแบบเปิดของ Chesbrough ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น แม้จะมีได้ถูกยกมาอ้างอิงโดยตรงในการอภิปรายผล แต่ได้ทำหน้าที่เป็นฐานเชิงนิยามและกรอบความคิดที่สำคัญในการกำหนดความหมาย ขอบเขต และองค์ประกอบของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานที่ทำให้การวิเคราะห์และการอภิปรายผลของการวิจัยมีความชัดเจนและมีที่มาทางวิชาการรองรับอย่างเหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีที่ได้บทวนทั้งหมดในบทนี้มีความเชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการเป็นฐานทางวิชาการของการศึกษา กล่าวคือ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและข้อมูลด้านการประกอบอาชีพถูกนำมาใช้ในการกำหนดตัวแปรต้น แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตถูกนำมาใช้ทั้งในฐานะตัวแปรที่แสดงสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรและตัวแปรที่นำมาศึกษาความสัมพันธ์กับความคิดเห็น ขณะที่แนวคิดเกี่ยวกับทุนชุมชนและความคิดเห็นถูกนำมาใช้ในการกำหนดตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งจำแนกตามฐานทุนทั้ง 5 ด้าน การสังเคราะห์แนวคิดในลักษณะนี้จึงนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานของการศึกษา อันเป็นแนวทางสำคัญในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชน และนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิต ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทุนชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรกับคุณภาพชีวิตและการใช้ทุนชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง จำนวน 890 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง, 2567) โดยกำหนดครัวเรือนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และกำหนดให้หัวหน้าครัวเรือนซึ่งมีบทบาทหลักในการประกอบอาชีพและการตัดสินใจของครัวเรือนเป็นผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ รายได้ และความเป็นอยู่ของครัวเรือนได้โดยตรง ในกรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่หรือไม่สะดวกให้ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพสวนยางพาราและสามารถให้ข้อมูลแทนครัวเรือนได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 276 ครัวเรือน โดยมีผู้ให้ข้อมูลครัวเรือนละ 1 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูล 276 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดและปลายปิดเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์การปลูกยางพารา รายได้เฉลี่ย การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยางพารา ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ประกอบด้วย 5

ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยทุนชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน

แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Three-point Scale) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยเป็น 3 ระดับ คือ ค่าเฉลี่ย 2.34–3.00 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 1.67–2.33 หมายถึง ระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ย 1.00–1.66 หมายถึง ระดับน้อย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และเจ้าหน้าที่ส่วนวิจัยและพัฒนา ฝ่ายวิจัยและแผน สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวัด รวมทั้งความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษา จากนั้น นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Pre-test) กับเกษตรกรชาวสวนยางในอำเภอควนขนุน จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มจากศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและทุนชุมชน เพื่อนำมาใช้กำหนดกรอบและสร้างแบบสอบถาม จากนั้น นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนของข้อคำถาม ความเหมาะสมของภาษา และเกณฑ์การให้คะแนน ก่อนปรับปรุงและทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยจึงลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 276 ครัวเรือน ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับ และจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการประมวลผลและวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ตลอดจนระดับคุณภาพชีวิตและความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทุนชุมชน ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม กับข้อมูลด้านคุณภาพชีวิตและความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ผลการศึกษาปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงสามารถแสดงผลวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอมจังหวัดพัทลุง (n = 276)

ข้อมูลส่วนบุคคลเศรษฐกิจ และสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	161	58.3
หญิง	115	41.7
อายุ		
< 30 ปี	91	33.0
31-35 ปี	79	28.6
> 35 ปี	106	38.4
ค่าเฉลี่ย = 34.88 ปี, ค่าต่ำที่สุด = 19 ปี, ค่าสูงสุด = 54 ปี		
ระดับการศึกษา		
ระดับต่ำปริญญาตรี	95	34.4
ระดับปริญญาตรี	125	45.3
ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	56	20.3
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
< 5 คน	225	81.5
> 5 คน	51	18.5
ค่าเฉลี่ย = 4 คน, ค่าต่ำสุด = 2 คน, ค่าสูงสุด = 9 คน		
จำนวนแรงงาน		
2 คน	55	19.9
2 คน	128	46.4
3 คน	61	22.1
4 คน	32	11.6
ค่าเฉลี่ย = 3 คน, ค่าต่ำสุด = 1คน, ค่าสูงสุด = 4 คน		
ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในการปลูกยางพารา		
< 7 ปี	90	32.6
> 7 ปี	186	67.4

ข้อมูลส่วนบุคคลเศรษฐกิจ และสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย = 10.09 ปี, ค่าต่ำสุด = 1 ปี, ค่าสูงสุด = 39 ปี		
พื้นที่ทำสวนยางพารา		
< 3 ไร่	133	48.2
4-5 ไร่	100	36.2
> 6 ไร่	43	15.6
ค่าเฉลี่ย = 4.42 ไร่, ค่าต่ำสุด = 1 ไร่, ค่าสูงสุด = 12 ไร่		
รายได้		
< 210,000 บาท	43	15.6
210,001 - 500,000 บาท	136	49.3
> 500,000 บาท	97	35.1
ค่าเฉลี่ย = 413,826.09 บาท, ค่าต่ำสุด = 72,000 บาท, ค่าสูงสุด = 1,080,000 บาท		
การรับข้อมูลข่าวสาร		
สื่อส่วนบุคคล	187	67.8
สื่อเชิงกิจกรรม	25	9.1
วิทยุ	30	10.9
โทรทัศน์	34	12.3

จากตารางที่ 1 พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 58.3 เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา อายุเฉลี่ย 34.88 ปี เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเป็นผู้มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 45.3 มี เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คนร้อยละ 76.4 เกษตรกรใช้แรงงานเฉลี่ยจำนวน 3 คน ร้อยละ 81.5 มีพื้นที่ปลูกยางพาราเฉลี่ย 2-3 ไร่ ร้อยละ 48.2 มีรายได้เฉลี่ย 413,826.09 บาท เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยางพาราจากสื่อบุคคลมากที่สุด

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นในระดับคุณภาพชีวิตและการใช้ทุนชุมชนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่ อำเภอบำพะยอม จังหวัดพัทลุง (n = 276)

การใช้ทุนชุมชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ทุนมนุษย์	2.07	0.265	ปานกลาง
ทุนสังคม	2.01	0.277	ปานกลาง
ทุนกายภาพ	2.12	0.321	ปานกลาง
ทุนธรรมชาติ	2.01	0.291	ปานกลาง
ทุนการเงิน	2.01	0.304	ปานกลาง
รวม	2.06	0.112	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุนกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (2.12) รองลงมา คือ ทุนมนุษย์ (ค่าเฉลี่ย 2.07) ทุนสังคม ทุนธรรมชาติและทุนการเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.01) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของเกษตรกรที่ยังไม่มากพอ และการที่เกษตรกรยังไม่สามารถมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจในการผลิตยางพารา ที่ยังไม่เพียงพอในการเลี้ยงตนเองและครอบครัวของเกษตรกร รวมไปถึงราคาผลผลิตยางพาราที่มีความไม่แน่นอน ทำให้มีคุณภาพชีวิตของเกษตรกรยังคงอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเชื่อมโยงกับความคิดเห็นในนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ เป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ามีกำลังและทรัพยากรในการลงทุนเพื่อเข้าถึงนวัตกรรมได้มากกว่า ขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตที่ดีในหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคม ก็อาจเป็นเงื่อนไขที่เอื้อต่อการรับและประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการประกอบอาชีพ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นในระดับคุณภาพชีวิตและการใช้ทุนชุมชนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่ อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง (n = 276)

คุณภาพชีวิตของเกษตรกร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสุขภาพ	2.20	0.315	ปานกลาง
ด้านเศรษฐกิจ	2.16	0.296	ปานกลาง
ด้านจิตใจ	2.12	0.263	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	2.05	0.197	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม	2.21	0.345	ปานกลาง
รวม	2.15	0.175	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 2.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (2.21) รองลงมา คือ ด้านสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย 2.20) ด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 2.16) ด้านจิตใจ (ค่าเฉลี่ย 2.12) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.05) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าแม้เกษตรกรจะอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและมีสุขภาพโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ยังประสบข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจจากความผันผวนของราคายางพารา ต้นทุนการผลิตที่สูง และความไม่แน่นอนของรายได้ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมยังไม่อยู่ในระดับสูง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ผลการศึกษาการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พบว่า การใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยทุนกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทุนมนุษย์ ส่วนทุนสังคม ทุนธรรมชาติ และทุนการเงินมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลกับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง แสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลกับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

		การใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา					
		ด้านสุขภาพ	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านจิตใจ	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม	ภาพรวม
เพศ	χ^2	.534	.068	.421	4.432	4.395	1.917
	P-value	.766	.967	.810	.109	.111	.166
	แปลผล	ns	ns	ns	ns	ns	ns
อายุ	χ^2	4.743	6.948	3.293	3.744	7.622	2.289
	P-value	.315	.139	.510	.442	.106	.318
	แปลผล	ns	ns	ns	ns	ns	ns
ระดับการศึกษา	χ^2	3.994	1.325	14.839	1.521	6.702	.675
	P-value	.407	.857	.005	.823	.153	.713
	แปลผล	ns	ns	**	ns	ns	ns
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	χ^2	1.546	2.812	17.257	1.408	8.400	.004
	P-value	.462	.245	.000	.495	.015	.947
	แปลผล	ns	ns	**	ns	*	ns
จำนวนแรงงาน	χ^2	8.565	4.372	4.118	9.225	12.255	4.215
	P-value	0.200	.626	.661	.160	.057	.239
	แปลผล	ns	ns	ns	ns	ns	ns
ประสบการณ์	χ^2	3.613	2.552 ^a	4.420	5.698	8.775	1.034
	P-value	.164	.279	.110	.058	.012	.309
	แปลผล	ns	ns	ns	ns	*	ns
พื้นที่ทำสวนยางพารา	χ^2	8.617	1.811	4.406	10.695	5.165	8.661
	P-value	.071	.770	.354	.030	.271	.013
	แปลผล	ns	ns	ns	*	ns	*
รายได้	χ^2	3.025	1.733	1.124	.970 ^a	1.598	.136
	P-value	.554	.785	.890	.914	.809	.934
	แปลผล	ns	ns	ns	ns	ns	ns
การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยางพารา	χ^2	5.114	7.440	13.410	12.042	3.390	.520
	P-value	.529	.282	.037	.061	.759	.914
	แปลผล	ns	ns	*	ns	ns	ns
ทุนชุมชน	χ^2	3.131	2.830	.239	.104 ^a	1.585 ^a	5.392 ^a
	P-value	.209	.243	.888	.949	.453	.020
	แปลผล	ns	ns	ns	ns	ns	**

* Significant level at 0.05 and **Significant level at 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ด้านจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .005$) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ด้านจิตใจ ($p = .000$) และ ด้านสิ่งแวดล้อม ($p = .015$) และ ทุนชุมชนโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .020$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอบำเพ็ญ จังหวัดพัทลุง พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในวัยแรงงาน มีอายุเฉลี่ย 34.88 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก มีพื้นที่ปลูกยางพาราเฉลี่ย 2-3 ไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 413,826.09 บาทต่อปี โดยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรผ่านสื่อบุคคลมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่ยังอาศัยแรงงานครัวเรือนและเครือข่ายทางสังคมในชุมชนเป็นฐานสำคัญในการประกอบอาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำชุมชน หรือเพื่อนเกษตรกร ยังเป็นช่องทางที่ได้รับความเชื่อถือมากกว่าสื่อรูปแบบอื่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อประกอบอาชีพ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด ทุนมนุษย์ (Human Capital) ของ Becker (1964) ที่อธิบายว่า ระดับการศึกษา ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จินรัฐตา วุฒามนตรี และพนามาศ ตริวรณกุล (2563) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในวัยแรงงาน และอาศัยเครือข่ายบุคคลเป็นแหล่งข้อมูลหลักในการพัฒนาการผลิตทางการเกษตร อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) ที่ระบุว่า การพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

2. ผลการศึกษากการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า แม้เกษตรกรจะอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและมีสุขภาพโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ยังไม่ประสบข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจจากความผันผวนของราคายางพารา ต้นทุนการผลิตที่สูง และความไม่แน่นอนของรายได้ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมยังไม่อยู่ในระดับสูง ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพชีวิตของ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1995) ซึ่งอธิบายว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อการดำรงชีวิตของตนเองในหลายมิติ ได้แก่ สุขภาพร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการที่เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางจึงสะท้อนว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจยังเป็นข้อจำกัดสำคัญ แม้ว่าจะมีความพร้อมในด้านอื่น ๆ ก็ตาม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรทิพย์ นิลารักษ์ (2557) ที่พบว่าคุณภาพชีวิตของ

เกษตรกรชาวสวนยางมีความสัมพันธ์กับรายได้ ความมั่นคงของอาชีพ และความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

3. ผลการศึกษาการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยทุนกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ทุนมนุษย์ ส่วนทุนสังคม ทุนธรรมชาติ และทุนการเงินมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรพื้นฐานที่มีอยู่ในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนทุกด้านได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ยังไม่เข้มแข็ง และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือองค์ความรู้ที่ยังไม่ทั่วถึง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐาน พบว่า ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์การประกอบอาชีพ พื้นที่ปลูกยางพารา การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการใช้ทุนชุมชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในบางด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการใช้ทุนชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะระดับการศึกษาและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรได้มากขึ้น ส่งผลให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด ทุนชุมชน (Community Capital Framework) ของ Flora และ Flora (2013) ที่อธิบายว่า การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยทุนทั้งด้านมนุษย์ สังคม กายภาพ ธรรมชาติ และการเงิน ที่เชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน หากชุมชนสามารถใช้ทุนแต่ละด้านได้อย่างเหมาะสม จะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จิธาภรณ์ ยกอิน และเกษราวัลณ์ นิลวรานุ (2561) ที่พบว่า คุณภาพชีวิตที่ดีช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรมากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทุนมนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับปริมาณและคุณภาพของแรงงานในฐานะทรัพยากรสำคัญในการผลิต และสอดคล้องกับการศึกษาของ ทศพร แส่นประเสริฐ และคณะ (2563) ที่พบว่า จำนวนอายุของประสบการณ์ของแรงงานในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพของเกษตรกรชาวสวนยาง

เนื่องจากความเพียงพอของแรงงานในครัวเรือนเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดความจำเป็นในการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุนเพิ่มเติมจากภายนอก ดังนั้น การส่งเสริมการใช้ทุนชุมชนจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างของขนาดครัวเรือนและความพร้อมด้านแรงงานของเกษตรกร เพื่อให้การสนับสนุนสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม พื้นที่ทำสวนยางพารามีความสัมพันธ์ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและภาพรวมกับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรทิพย์ นิลารักษ์ (2557) ที่พบว่า เกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่จังหวัดตราดมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดีมากเนื่องจากมีการเรียนรู้และปรับตัวเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพราะพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แปลงใหญ่ และสอดคล้องกับการศึกษาของ อรอาภา เมืองสุวรรณ (2555) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการรวมกลุ่ม มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน แสดงให้เห็นว่า

เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยทั่วไปมีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้น การได้รับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงที่ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เนื่องจากเกษตรกรที่มีการรับรู้ข่าวสารที่ต่อเนื่องจะมีโอกาสเปิดรับนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ดีกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยเปิดรับข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพร แสนประเสริฐ และคณะ (2563) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง ในพื้นที่อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า เกษตรกรชาวสวนยางพารามีช่องทางการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและติดต่อสื่อสารที่ดี เนื่องจากสื่อบุคคลซึ่งเป็นสื่อที่เที่ยงตรงและประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกเกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว ความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชนของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 เนื่องจากเกษตรกรที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีความคิดเห็นในนวัตกรรมมากกว่าและมีงบประมาณในการเข้าถึงนวัตกรรมมากกว่าอีกด้วย แต่มีเกษตรกรบางกลุ่มยังมีความคิดเห็นในนวัตกรรมเช่นกันเพราะต้องการให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิธาภรณ์ ยกอิน และเกษราวัลณีย์ นิลวรานุกร (2561) พบว่า เกษตรกรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่มีรายได้จากการปลูกยางพาราเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตยางพารามากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้และคุณภาพชีวิตต่ำ จึงถือเป็นแรงจูงใจในการทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่

สรุป

การวิจัยเรื่อง การใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกร ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชนของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ในพื้นที่ อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง จำนวน 276 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกในระดับที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ และมีการใช้แรงงานภายในครัวเรือนเป็นหลักในการปลูกยางพารา ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกยางพาราในขนาดไม่มากนัก และมีรายได้จากการประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้ การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกยางพาราส่วนใหญ่มาจากการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านเครือข่ายทางสังคมยังมีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทุนชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นในการใช้ทุนชุมชน อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 2.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุนกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (2.12) รองลงมา คือ ทุนมนุษย์ (ค่าเฉลี่ย 2.07) ทุนสังคม ทุนธรรมชาติและทุนการเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.01) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของเกษตรกรที่ยังไม่มากพอ และการที่เกษตรกรยังไม่สามารถมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจในการผลิตยางพารา ที่ยังไม่เพียงพอ

ในการเลี้ยงตนเองและครอบครัวของเกษตรกร รวมไปถึงราคาผลผลิตยางพาราที่มีความไม่แน่นอน ทำให้มีคุณภาพชีวิตของเกษตรกรยังคงอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่า ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเชื่อมโยงกับการใช้ทุนชุมชนเป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ามีกำลังและทรัพยากรในการลงทุนเพื่อเข้าถึงนวัตกรรมได้มากกว่า ขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตที่ดีในหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาทุนกายภาพ เช่น แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือ และโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา
2. ควรพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านการอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ และส่งเสริมทักษะด้านการผลิต การจัดการต้นทุน และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
3. ควรพัฒนาทุนชุมชนทั้ง 5 ด้านให้เชื่อมโยงกัน เนื่องจากคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไม่ได้ขึ้นอยู่กับทุนด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบบริบทของทุนชุมชนและคุณภาพชีวิต
2. ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษากระบวนการใช้ทุนชุมชนในชีวิตจริง
3. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสานในอนาคต หากต้องการศึกษาทั้งระดับความสัมพันธ์เชิงสถิติและกระบวนการเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา ตันสกุล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งตะวันออกของประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].
- กุลสุมา โกศล. (2555). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
- จิธาภรณ์ ยกอิน, และเกษราวัลณ์ นิลรวงกูร. (2561). คุณภาพชีวิตเกษตรกรปลูกยางพาราในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช, 34(1), 130-140.
- จิณัฐตา วุฒามนตรี, และพนามาศ ตริวรณกุล. (2563). การจัดการสวนไม้ผลของเกษตรกรอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 51(1), 36-45.

- ทศพร แสงประเสริฐ, ชลาธร จูเจริญ, สุภาภรณ์ เลิศศิริ, และปพิชญา จินตพิทักษ์สกุล. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร*, 51(3), 248–258.
- ประเวศ วะสี. (2545). *นวัตกรรมสังคม : ทางเลือกเพื่อประเทศไทยรอด*. โรงพิมพ์ดี.
- ศุภรทิพย์ นิลารักษ์. (2557). *คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางภายในเขตพื้นที่จังหวัดตราด* [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- สำนักงานเกษตรอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. (2567). *ข้อมูลทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง*.
- สำนักงานจังหวัดพัทลุง. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)*.
<https://www.phatthalung.go.th>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*.
- อรอาภา เมืองสุวรรณ. (2555). *คุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้].
- Becker, G. S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. University of Chicago Press.
- Flora, C. B., & Flora, J. L. (2013). *Rural communities: Legacy and change* (4th ed.). Westview Press.
- Mulgan, G. (2007). *Social Innovation: What it is, why it matters and how it can be accelerated*. The Young Foundation.
- Phills, J. A., Deiglmeier, K., & Miller, D. T. (2008). Rediscovering social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 6(4), 34–43.
- World Health Organization. (1995). The World Health Organization quality of life assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organization. *Social Science & Medicine*, 41(10), 1403–1409.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

